

Universiteit
Leiden
The Netherlands

The deliverance of open access books : examining usage and dissemination

Snijder, R.

Citation

Snijder, R. (2019, January 29). *The deliverance of open access books : examining usage and dissemination*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/68465>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/68465>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/68465> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Snijder, R.

Title: The deliverance of open access books : examining usage and dissemination

Issue Date: 2019-01-29

Samenvatting

De voorziening van Open Access boeken – Onderzoek naar gebruik en disseminatie

Hoofdstuk 2

Dit proefschrift onderzoekt de verspreiding en het gebruik van Open Access monografieën, iets waar ik sinds 2008 aan gewerkt heb. Open Access monografieën zijn gedefinieerd als een wetenschappelijke tekst van boeklengte over een specifiek onderwerp, online verspreid op zo'n manier dat de inhoud ervan zonder enige belemmering kan worden gelezen en gedownload. Het op deze manier verspreiden van wetenschappelijke boeken is onderdeel van de Open Access-beweging, die wetenschappelijke inhoud voor iedereen toegankelijk wil maken.

Platformen voor Open Access monografieën zijn vrij nieuw en ze zijn slechts één aspect van de veranderingen in de manier waarop wetenschappelijke resultaten openbaar worden gemaakt. Het vrij toegankelijk maken van academische boeken verhoogt altijd het aantal pagina's dat online wordt gelezen of het aantal gedownloade exemplaren; een conclusie die nogal voor de hand ligt. De volgende fase is om te onderzoeken hoe dit gebruik kan worden geoptimaliseerd en of het toegenomen gebruik positieve effecten heeft in de academische wereld en daarbuiten.

Het definiëren van “gebruik” is een uitdaging; in deze dissertatie wordt de term “gebruik” voor zover het betrekking heeft op Open Access monografieën gedefinieerd als het benaderen van de inhoud van de boeken. Dit is niet precies hetzelfde als het lezen van een monografie. Het meeste onderzoek van dit proefschrift wordt gedaan met behulp van het OAPEN-platform.

Hoewel het gebruik van Open Access monografieën afhankelijk is van het verwijderen van de paywalls, wordt het gebruiksniveau voornamelijk bepaald door andere factoren. Eigenschappen van de boeken zoals de taal en het wetenschapsgebied bepalen de mogelijke lezers en de manier waarop verspreidingsplatformen worden geconfigureerd beïnvloedt of die lezers ook daadwerkelijk kunnen worden bereikt. In dit proefschrift onderzoek ik drie belangrijke aspecten: economische duurzaamheid, optimalisatie van de infrastructuur en evaluatie van de resultaten.

Economische duurzaamheid van het publiceren van Open Access monografieën leidt tot de vraag of Open Access een positieve invloed heeft op de verkoop van monografieën. Dit wordt besproken in hoofdstuk 3.

Een fundamentele vraag voor de optimalisatie van de infrastructuur is hoe de collectie aan potentiële lezers kan worden gepresenteerd. Moet het platform alleen als een “silo” toegankelijk zijn of moet het proberen zijn aanbod in andere systemen te integreren? Dit wordt besproken in hoofdstuk 4. De OAPEN Library bevat boeken met een licentie die hergebruik mogelijk maakt en boeken met een restrictievere licentie. Heeft dit verschil in licentie invloed op het gebruik? Bovendien wordt de invloed van aggregatie via een ander platform – de Directory of Open Access Books – gemeten. Dit wordt besproken in hoofdstuk 5. Hoe kunnen we de succesvolle strategie van online retailers toepassen – die de voorkeuren van hun klanten opslaan – zonder inbreuk te maken op privacy? Een mogelijke oplossing kan worden gevonden in sociale analysetechnieken om gebruikersgemeenschappen te ontdekken. Dit wordt besproken in hoofdstuk 6.

De volgende hoofdstukken gaan in op de resultaten van verspreiding van Open Access monografieën; te beginnen met de vraag hoe de effecten van Open Access-monografieën kunnen worden geëvalueerd. Ik heb de mogelijkheid onderzocht om de effecten van onderzoek op het gebied van Geesteswetenschappen en Sociale Wetenschappen te kwantificeren op een manier die relatief eenvoudig is toe te passen. Dit wordt besproken in hoofdstuk 7. Verkleint Open Access de digitale kloof tussen “the global north” en “the global south”? Leidt Open Access tot meer gebruik in ontwikkelingslanden? Dit wordt besproken in hoofdstuk 8. Ten slotte heb ik onderzocht of er een “Open Access voordeel” is voor monografieën. Het is uitgebreid gedocumenteerd voor tijdschriftartikelen, maar het effect van Open Access op citaten is grotendeels onbekend. Hetzelfde geldt voor sociale media. Hoofdstuk 9 gaat in op de vraag of Open Access-monografieën meer worden geciteerd en meer aandacht krijgen op sociale media.

Hoofdstuk 3

Het hybride model van Amsterdam University Press (AUP) combineert de verkoop van monografieën met het publiceren in Open Access. Dit hoofdstuk beschrijft het onderzoek naar de effecten van publiceren in Open Access op de verkoop van monografieën, in combinatie met commercieel potentieel, “front list”, “back list” en taal. De dataset bevat verkoopcijfers van 513 boeken, verspreid over 36 maanden: 2010 tot 2012. Meer dan 70% van deze boeken zijn gepubliceerd in Open Access en worden verspreid via de OAPEN Library.

Elke invloed is relevant, waardoor het moeilijker wordt om de effecten van Open Access te onderscheiden. Het grote verschil tussen verkoopcijfers van de “front list” vergeleken met de “back list” leidt tot een afzonderlijke analyse. De resultaten van de verkoop aan de “front list” kunnen worden verklaard door een combinatie van commercieel potentieel en taal; publiceren in Open Access heeft in deze situatie geen effect.

In de “back list” heeft publiceren in Open Access een relevante invloed op de verkoop in bepaalde gevallen: de subsets van boeken met een oplage tussen 1 en 2000. Er kon geen significant effect worden gemeten op boeken met een oplage van nul of op boeken met een oplage tussen 2001 en 3000. Het hybride model leidt niet tot meer verkoop van Open Access-monografieën en het verlies aan omzet is verwaarloosbaar. De gegevens suggereren dat een hybride model de winstgevendheid van monografieën niet verbetert.

Hoofdstuk 4

Welk effect hebben verschillende verspreidingskanalen in een Open Access omgeving? Deze vraag wordt beantwoord op basis van de downloadgegevens van de OAPEN Library. De downloadgegevens zijn afkomstig van drie kanalen: alleen website, website en directe toegang gecombineerd, en alleen directe toegang. De downloadgegevens van 979 boeken in de OAPEN Library werden geanalyseerd. De monografieën werden 152.662 keer gedownload in de eerste zes maanden van 2012. De kwantitatieve analyse laat zien dat directe toegang het meest belangrijk is. Bijna driekwart van alle downloads komt van gebruikers die de website www.oapen.org niet gebruiken, maar de boeken op een andere manier vinden. De kwalitatieve analyse kon geen bewijs vinden dat het kanaalgebruik werd beïnvloed door gebruikersgroepen noch door de internetinfrastructuur van de gebruikers. Hetzelfde geldt voor de kenmerken van de boeken zelf: er werd geen effect op het kanaalgebruik gevonden voor zowel de taal als de onderwerpen van de monografieën.

Directe downloads vinden plaats als de lezers andere systemen gebruiken dan de OAPEN Library website, ondanks het feit dat deze functies biedt die niet via andere kanalen beschikbaar zijn. Dit houdt in dat het beschikbaar maken van de metadata in de systemen van de gebruiker – de infrastructuur die dagelijks wordt gebruikt – de beste resultaten oplevert.

Hoofdstuk 5

Open Access en open licenties – zoals Creative Commons (CC) – zijn nauw met elkaar verweven. Zowel Creative Commons als Open Access proberen de balans te herstellen tussen de degenen die het auteursrechten

hebben en potentiële gebruikers. Afgezien van de juridische aspecten rond CC-licenties, kunnen we kijken naar de rol van tussenpersonen. Leidt het gebruik van een CC-licentie voor documenten direct tot meer (her)gebruik, of wordt dit versterkt door tussenpersonen? Voor de OAPEN Library fungeert de Directory of Open Access Books (DOAB) als tussenpersoon: DOAB aggregiert uitsluitend boeken met een open licentie, en geen boeken met een licentie die hergebruik niet toestaat.

Dit hoofdstuk beschrijft de analyse van een gegevens set die gedurende een periode van 33 maanden is verzameld. In die periode werden 1734 verschillende boeken beschikbaar gesteld via de OAPEN Library: 855 boeken onder een Creative Commons-licentie en 879 boeken onder een restrictiever regime. De invloed van open licenties; aggregatie in DOAB; onderwerp en taal zijn onderzocht, met het volgende resultaat: zodra rekening is gehouden met de effecten van onderwerp en taal, is er geen bewijs dat het beschikbaar maken van boeken onder open licenties leidt tot meer downloads dan het beschikbaar maken van boeken onder licenties die alleen gebruik voor persoonlijk gebruik toestaan.

Extra aggregatie in DOAB heeft wel een groot positief effect op het aantal keren dat een boek wordt gedownload. De toepassing van open licenties op boeken leidt op zichzelf niet tot meer downloads. Open licenties maken het mogelijk dat tussenpersonen nieuwe diensten kunnen aanbieden.

Hoofdstuk 6

Open Access-bibliotheken opereren tussen twee verschillende organisatiemodellen: online retailers versus “traditionele” bibliotheken. Online retailers zoals Amazon.com zijn succesvol door het aanbevelen van zaken die voldoen aan de specifieke behoeften van hun klanten. De klant moet dan wel bereid zijn om persoonlijke informatie te delen, wat tot mogelijke privacy schendingen. Bescherming van privacy daarentegen is een kernwaarde voor bibliotheken. De vraag is hoe Open Access-bibliotheken vergelijkbare diensten kunnen aanbieden, terwijl de privacy van de lezers wordt beschermd. Een mogelijke oplossing kan gevonden worden in het analyseren van de voorkeuren van groepen van mensen met dezelfde interesses: gebruikersgroepen.

Dit hoofdstuk onderzoekt de mogelijkheid om de voorkeuren van gebruikersgroepen in een Open Access-bibliotheek te achterhalen met behulp van analysemethoden voor sociale netwerken. Hiervoor worden twee gegevenssets onderzocht. De set van 2012 bestaat uit 967 verschillende titels die werden gedownload door 5.180 aanbieders. Het totale aantal downloads is 34.345. De set van 2014 bevat 2.334 verschillende titels die

60.238 keer zijn gedownload, via 6.316 aanbieders. De gekoppelde titels en aanbieders zijn geclusterd met behulp van het Wakita-Tsurumi algoritme.

De gevonden patronen helpen bij het definiëren van interesses van grotere groepen lezers; een voorwaarde voor het creëren van nieuwe diensten. De resultaten kunnen worden gezien als een “proof of concept”; een mogelijk startpunt voor Open Access-bibliotheken die de privacy van individuele lezers willen beschermen.

Hoofdstuk 7

In de geestes- en sociale wetenschappen is de monografie een belangrijk communicatiemiddel. De kwaliteit van het onderzoek worden beoordeeld op basis van bibliometrie en kwalitatieve methoden. Bibliometrische analyses op basis van artikelen werken niet goed op het in de geestes- en sociale wetenschappen, waar monografieën de norm zijn. De kwalitatieve methoden die rekening houden met verschillende belanghebbenden zijn arbeidsintensief en de resultaten zijn afhankelijk van zelfbeoordeling, wat een vertekend beeld kan geven. In het geval van geesteswetenschappen wordt het beeld nog minder duidelijk door onzekerheden over wie de belanghebbenden zijn.

Dit hoofdstuk beschrijft een methode die een aanvulling kan zijn op het huidige onderzoek naar wetenschappelijke impact en maatschappelijke relevantie. Deze methode meet het gebruik van online monografieën en identificeert de betrokken internetprovider. De providers zijn gecategoriseerd als academisch; regering; bedrijf; non-profit organisaties en het algemene publiek. Het gebruik is verder gecategoriseerd in nationaal en internationaal. Het combineren van deze gegevens maakt het mogelijk om de wetenschappelijke impact en de maatschappelijke relevantie van de monografieën te beoordelen. De methode is kwantitatief, waardoor de resultaten gemakkelijker te valideren zijn. Het is niet nodig om de belanghebbenden van tevoren te kennen: de lezers worden via de methode geïdentificeerd. De gebruikte dataset bestaat uit meer dan 25.000 downloads van meer dan 1500 providers, gespreid over 859 monografieën. Meer dan twee derde van het gebruik kan worden gecategoriseerd en bijna 45% van alle gebruik komt van niet-academici. Dit is een mogelijke indicatie dat de monografieën relevant zijn voor de samenleving.

De invloeden van onderwerp en taal werden geanalyseerd. De meeste onderwerpen die vaker dan gemiddeld zijn gedownload, komen uit de sociale wetenschappen; de geesteswetenschappen waren minder “populair”. Boeken in het Engels – de “lingua franca” van de wetenschap – werden het meest gedownload. Talen zoals het Nederlands werden veel minder gelezen

buiten de landsgrenzen. De voorgestelde methode kan worden gebruikt als aanvulling op de bestaande instrumenten om de wetenschappelijke impact en de maatschappelijke relevantie te meten.

Hoofdstuk 8

Open Access wordt gezien als een manier om barrières voor onderzoek in ontwikkelingslanden weg te nemen. Om dit te testen, is een experiment uitgevoerd om te meten of het publiceren van wetenschappelijke boeken in Open Access een positief effect heeft op het gebruik in ontwikkelingslanden. Gedurende een periode van negen maanden werden de gebruiksgegevens van 180 boeken geregistreerd. Daarvan werd een reeks van 43 titels gebruikt als controlegroep met beperkte toegang. De rest is volledig toegankelijk gemaakt.

De gegevens tonen de digitale kloof tussen ontwikkelingslanden en ontwikkelde landen: 70% van de ontdekkingsgegevens en 73% van de online gebruiksgegevens komen uit ontwikkelde landen. Met behulp van statistische analyse bevestigt het experiment dat publiceren in Open Access het ontdekken en het online gebruik in ontwikkelingslanden verbetert. Dit versterkt de claims van de voorstanders van Open Access: onderzoekers uit ontwikkelingslanden profiteren van gratis wetenschappelijke boeken.

Hoofdstuk 9

Er is al veel onderzoek gedaan naar de vraag of publiceren in Open Access een “citatievoordeel” oplevert voor tijdschriftartikelen; terwijl er nog weinig bekend is over monografieën. De impact van wetenschappelijke publicaties wordt traditioneel beoordeeld op basis van citaten en recentelijk zijn altmetrics daaraan toegevoegd. Tot voor kort werden boeken grotendeels genegeerd door degenen die de impact probeerden te meten: zowel op het gebied van citaties als van altmetrics. Dit hoofdstuk probeert deze lacune te vullen door de rol van Open Access op de impact van boeken te analyseren op basis van experimentele gegevens.

In 2009 werd een experiment uitgevoerd met 400 monografieën, waarbij de effecten van Open Access op werden gemeten. Het experiment was niet in staat om te meten of Open Access de wetenschappelijke impact van boeken – gemeten via citaten – vergroot. Het opnieuw uitvoeren van het experiment helpt om deze vraag alsnog te beantwoorden. In dit hoofdstuk wordt voortgebouwd op aanvullende citatiegegevens en ontwikkelingen op het gebied van altmetrics, en probeert de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: heeft Open Access een positieve invloed op het aantal citaten en tweets dat een monografie ontvangt, rekening houdend met

de invloed van wetenschappelijke discipline en taal? Daarnaast wordt de correlatie tussen monografiecitaties en tweets onderzocht.

De dataset bestaat uit 400 boeken, uitgegeven door Amsterdam University Press (AUP) in de periode 1995-2008. De boeken werden geplaatst in twee groepen: Geesteswetenschappen en Andere wetenschapsgebieden. Verder zijn de boeken onderverdeeld in Engelstalige titels en titels in andere talen. De bron van citaten voor deze studie is de Google Scholar-website, de Twitter-vermeldingen zijn afkomstig van de Topsy.com-website.

De Open Access boeken waren gemiddeld meer geciteerd in vergelijking met de controlegroep; een resultaat dat de hypothese bevestigt dat Open Access effect heeft op citaties. Maar na statistische analyses zijn de resultaten genuanceerder: na correctie op verschillen in taal en onderwerp, bleef er nog maar een klein positief effect van OA-publicatie op citatiescores over. De Open Access-boeken hadden een hogere "score" in sociale media, waarbij de effecten van onderwerp en taal opnieuw een belangrijke rol speelden. De hogere aantallen zijn echter niet statistisch significant. De resultaten wezen uit dat er nauwelijks overlap is tussen Twitter-gebruik en citatiegedrag.

Hoofdstuk 10

In dit proefschrift wordt het gebruik van Open Access monografieën gezien als een indicatie van succes. Boeken worden beschouwd als stabiele objecten, die niet inherent worden veranderd door Open Access disseminatie. Verschillende aspecten van het boek hebben echter invloed op de online verspreiding. Twee aspecten zijn in de voorgaande hoofdstukken onderzocht: taal en onderwerp. Een derde aspect is meer impliciet: kwaliteit gecombineerd met vertrouwen.

De invloed van taal op de verspreiding gaat ver. Een auteur die een wereldwijd publiek wil bereiken, moet dit in het Engels publiceren. Elke andere taal dan het Engels zal voornamelijk een "lokaal" publiek aantrekken. Het onderwerp van een boek wordt gebruikt als een proxy voor wetenschappelijke discipline. De invloed van de wetenschappelijke discipline is te vinden op twee gebieden: disseminatie en beoordeling. Kort gezegd, het onderwerp definieert het publiek: de meesten van degenen die geïnteresseerd zijn in film- en mediastudies, proberen geen expertise op het gebied van archeologie te verwerven. Bibliometrische methoden zoals citatietellingen kunnen worden gezien als een vorm van beoordeling.

De diversiteit in wetenschappelijke disciplines wordt ook weerspiegeld in citatiecultuur en kwaliteitsbeoordeling: elke discipline heeft verschillende normen over kwaliteit. Er is consensus over één aspect: de kwaliteit van een publicatie moet niet alleen door de auteur worden bepaald. Voldoende

kwaliteit kan alleen worden bepaald door de peers van de auteur. Gerelateerd aan de kwaliteit van de publicaties is vertrouwen. De meeste lezers en de bibliotheken en aggregators die namens hen handelen, valideren de online aangeboden boeken. De vraag is of ze vertrouwen hebben in het boek en het platform waarop het zich bevindt.

Economische duurzaamheid

Boeken zijn het resultaat van een netwerk van organisaties en individuen. Dit netwerk moet economisch duurzaam zijn. De economische duurzaamheid van monografieën is echter al tientallen jaren problematisch, lang voordat de publicatie van Open Access boeken begon. Het valt te betwijfelen of de economische duurzaamheid van monografieën wordt gegarandeerd door de verkoop van papieren exemplaren, en de literatuur over kosten lijkt te suggereren dat een aanzienlijk bedrag nodig is om een academisch boek te produceren. Zal Open Access publiceren in dergelijke omstandigheden een positief financieel effect hebben? Open Access had geen groot effect op de verkoop van monografieën, positief noch negatief. Ik concludeer dat het hybride model dat Open Access boeken combineert met de verkoop van “traditionele” papieren boeken niet tot meer verkopen leidt.

Factoren die de verspreiding beïnvloeden

De verspreiding van Open Access monografieën bestaat uit twee delen: een digitale verzameling en de disseminatie. Elk platform heeft zijn eigen sterke en zwakke punten en deze zijn essentieel voor het kiezen van een disseminatiestrategie. Online disseminatieplatforms bepalen wat de lezers met het boek kunnen doen, wat het gebruik ervan beïnvloedt. De gebruiksgegevens die door het platform worden gegenereerd, kunnen worden gebruikt om de impact van de boeken op het platform te beoordelen.

De resultaten van hoofdstuk 6 beschrijven een belangrijk aspect van Open Access disseminatie: het incorporeren in andere systemen verbetert het monografiegebruik. De OAPEN Library levert metagegevens die door aggregators kunnen worden gebruikt. Hoewel deze metadata voor iedereen beschikbaar is – net als de OAPEN Library zelf – kan maar een relatief klein deel van het gebruik worden toegeschreven aan zoekmachines. De indexerende door zoekmachines is een geautomatiseerd proces, maar de integratie van de metadata in andere systemen – die informatie verzamelen voor lezers – is het resultaat van een bewuste keuze. Ik concludeer dat deze beslissing gebaseerd is op vertrouwen. Aggregators accepteren de monografieën die door de OAPEN-bibliotheek worden aangeboden en stellen deze beschikbaar aan hun klanten.

In de literatuur over Open Access wordt de rol van licenties uitvoerig besproken. Hoewel de licentie door velen op het gebied van wetenschappelijke communicatie wordt gezien als een belangrijke voorwaarde voor Open Access, is het twijfelachtig of de lezers daar net zoveel om geven. De resultaten lijken te suggereren dat een “free to share”-licentie geen belangrijke stimulans is in vergelijking met een “free to read”-licentie. Het aantal downloads werd niet verhoogd door een open licentie, het gebruik werd versterkt door de integratie van een nieuwe service: DOAB. Ook hier wordt het gebruik sterk beïnvloed door vertrouwen: een vermelding in DOAB – een breed vertrouwde bron – resulteert in meer aggregatie en dus meer zichtbaarheid, wat het gebruik van Open Access monografieën stimuleert.

Een van de meest prominente succesfactoren van online retailers is de hoeveelheid kennis die zij bezitten over hun klanten. Als de voorkeuren van elke klant bekend zijn, is het mogelijk om gewenste producten aan te bieden. In dergelijke omstandigheden zal de online retailer ernaar streven zoveel mogelijk gegevens over zijn klanten te verzamelen. Het verzamelen en opslaan van gegevens over individuen leidt tot discussies over privacy. Voor bibliotheken is de bescherming van de privacy van hun afnemers extreem belangrijk.

Ik heb onderzocht of het mogelijk is om geoptimaliseerde aanbevelingen voor boeken te maken, waarbij bij een minimale hoeveelheid informatie over individuen wordt opgeslagen. Een mogelijkheid ligt in het analyseren van het downloadgedrag van alle gebruikers. Door alle gegevens tegelijk te analyseren, in plaats van te focussen op individuen, is het mogelijk om patronen te onderscheiden: clusters van gerelateerde boeken die samen worden gedownload. De clusters worden niet handmatig gemaakt, maar zijn het resultaat van een algoritme. En dus kan deze procedure deel uitmaken van een geautomatiseerd proces dat vergelijkbaar is met de aanbevelingsdiensten van online retailers, maar zonder de privacy van individuen te schenden.

Evaluatie van de resultaten

Leidt publiceren van monografieën in Open Access tot een grotere wetenschappelijke impact en maatschappelijke invloed? Ik heb de sociale impact van Open Access monografieën onderzocht met behulp van indicatoren op basis van gebruiksgegevens. Wanneer het gebruik afkomstig is van overheids-, non-profit- of bedrijfsorganisaties, heb ik dit geclassificeerd als soorten sociale impact. Een andere indicator van de sociale impact

van monografieën is te vinden in altmetrics, hier gedefinieerd als online activiteit over academische publicaties.

Wanneer de gebruikers zijn ingedeeld naar organisatietype, zijn academische gebruikers de grootste groep. De gecombineerde downloadcijfers van academische organisaties bedragen echter ongeveer 20% van alle downloads. Met andere woorden: het is mogelijk om de academische impact van Open Access monografieën te laten zien, maar op basis van deze gegevens is het moeilijk om te concluderen dat Open Access het gebruik van academici vergroot. Als ik naar sociale impact kijk, wijzen de resultaten op meer gebruik door diegenen die normaal gesproken niet eenvoudig toegang krijgen tot wetenschappelijke boeken: niet-academici in “the global north” en mensen die in ontwikkelingslanden wonen en werken.

Wanneer we citaten zien als een indicatie zijn van wetenschappelijke impact, wijzen de resultaten op een kleine positieve invloed van Open Access. Een mogelijke verklaring kan zijn dat een groot deel van de onderzoekers sowieso toegang heeft tot de inhoud. Voor tweets is de situatie enigszins anders. Net als bij citaten is het gemiddelde aantal tweets over Open Access monografieën groter dan het aantal tweets over boeken zonder Open Access. Het verschil is echter niet statistisch significant.

Slotopmerkingen

De rol van wetenschappelijke discipline en taal was te verwachten. Verder is het duidelijk dat online verspreiding wordt beïnvloed door de infrastructuur die dit ondersteunt. Dit is goed zichtbaar in de digitale kloof tussen rijke en minder welvarende landen. Het gebruik van de OAPEN Library en DOAB is afhankelijk van een veel minder voor de hand liggende factor: vertrouwen. Een boek online beschikbaar maken leidt niet automatisch tot een optimaal gebruik. De meeste mensen vertrouwen op filtermechanismen om het kaf van het koren te scheiden. Deze mechanismen kunnen bibliotheekcatalogi, vermeldingen op sociale media, gespecialiseerde websites of blogs en nog veel meer mogelijkheden omvatten. Bovendien kunnen de “filters” afhankelijk zijn van andere bronnen: bibliotheken kunnen bijvoorbeeld content-aggregators gebruiken.

Uiteindelijk is de beslissing om een Open Access platform te gebruiken gebaseerd op vertrouwen. Vertrouwen en kwaliteit zijn nauw met elkaar verbonden: wanneer de aangeboden boeken van voldoende kwaliteit zijn, zullen de toekomstige lezers – of aggregators – actie ondernemen om een of meer boeken te verkrijgen. De toekomstige lezers – of de aggregators die namens hen optreden – moeten ervan uitgaan dat het aanbod van voldoende

kwaliteit is. Met andere woorden, de lezers moeten hun vertrouwen stellen in de keuzes die het platform maakt.

De conclusie dat Open Access de verkoop van monografieën niet beïnvloedt, is niet erg verrassend. Ik ben betrokken geweest – direct en indirect – in verschillende experimenten om het effect van Open Access op monografieverkoop te meten. Geen van deze experimenten resulteerde in een significante toename of afname van het aantal verkochte exemplaren voor de reeks Open Access monografieën.

Open Access monografieën worden meer gebruikt in ontwikkelingslanden, een positief resultaat. Een van de doelen van Open Access is het verbeteren van de toegang voor degenen die anders geen wetenschappelijke publicaties zouden kunnen lezen.

Samengevat, hoewel Open Access monografieën verspreiding alleen mogelijk is door paywalls te verwijderen, wordt het gebruiksniveau voornamelijk bepaald door taal, onderwerp, infrastructuur en vertrouwen. Rekening houdend met de invloed van deze aspecten verbetert Open Access het gebruik in ontwikkelingslanden en het aantal citaties.